

KS. JÓZEF ŚCIBOR CSsR

MUZYKOLOGIA KOŚCIELNA NA KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM

Rok akademicki 1966/67 zamknął dziesięć lat istnienia sekcji muzykologii kościelnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Ten skromny jubileusz przypadający w roku obchodów milenijnych dał okazję adiunktowi Instytutu Muzykologii Kościelnej przy Wydziale Teologicznym KUL ks. drowi Karolowi Mrowcowi, do dokonania przeglądu dorobku Instytutu w sprawozdaniu, obejmującym dziesięć lat działalności (1956—1966), a przedstawionym na zjeździe absolwentów sekcji i Instytutu, który odbył się 24 XI 1966 r.¹ Rok wcześniej ten sam autor przedstawił prace badawcze IMK i dał pierwszą próbę syntetycznego ujęcia badań nad chorałem w Polsce w dwudziestoleciu powojennym (1944—1964)².

Przypadające w obecnym r. akad. 1967/68 pięćdziesięciolecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego skłania do jeszcze jednego, tym razem pełniejszego, retrospektywnego ujęcia działalności Instytutu Muzykologii Kościelnej. Cofniemy się więc, by przypomnieć, jak doszło do jego zorganizowania i jakie były koleje jego rozwoju. Następnie wypadnie szczegółowiej omówić osiągnięcia Instytutu w dziedzinie badań nad muzyką religijną podejmowanych w ramach szeroko zakrojonych prac nad chorałem gregoriańskim. Ten specjalistyczny kierunek IMK zawdzięcza swemu organizatorowi i byłemu kierownikowi śp. ks. prof. drowi Hieronimowi Feichtowi. Stąd niniejszy szkic dziejów Instytutu będzie zarazem ukazaniem na tym polu pionierskich w Polsce założeń i osiągnięć nieodżałowanego profesora, który 31 III 1967 r. osierocił katedrę muzykologii kościelnej na KUL-u, podobnie jak i katedrę historii muzyki polskiej Instytutu Muzykologii UW.

¹ Sprawozdanie zostało opublikowane drukiem w „Zeszytach Naukowych KUL”, X (1967), nr 2, s. 82—85.

² Ks. K. Mrowiec, *Badania nad średniowieczną monodią liturgiczną w Polsce w okresie 20-lecia (1944—1964)*, „Zeszyty Naukowe KUL”, VIII (1965), nr 3, s. 24—26; bardzo trafne uwagi o polskiej choralistyce z uwzględnieniem prac wykonanych w IMK KUL przyniosła rozprawa doktorska ostatnio tragicznie zmarłego wybitnego młodego mediewisty K. Biegańskiego pt. *Gnieźnieński zabytek monodii heironomicznej z przełomu XI i XIII w. Rękopis 149 Biblioteki Kapitulnej w Gnieźnie*, praca doktorska wykonana w katedrze historii muzyki polskiej UW, Warszawa 1967, s. 33—41 (maszynopis).

A. DZIEJE INSTYTUTU

I. EREKCJA KATEDRY MUZYKOLOGII

Pierwszą wzmiankę o utworzeniu muzykologii na KUL-u podaje protokół posiedzenia Senatu Akademickiego KUL z dnia 30 XI 1955 r. Stąd dowiadujemy się, że w tym właśnie roku akademickim „w czasie inauguracji księży biskupi wystąpili z inicjatywą utworzenia przez Wydział Teologiczny katedry liturgiki i katedry muzykologii³. Dzięki tej inicjatywie powstała muzykologia kościelna na KUL-u, której organizacja oraz dalsze etapy rozwoju zostały słusznie związane z Wydziałem Teologicznym Uczelni⁴. Księgi Protokółów Posiedzeń Rady Wydziału Teologicznego łącznie z Aktami Uchwał Senatu Akademickiego pozwalają wyznaczyć główne stadia tego rozwoju. Wspomniane źródła są równocześnie dowodem wielkiej troski Uczelni, która przejawia się w działalności aktualnych rektorów, dziekanów i profesorów dla nowej specjalizacji.

Wysunięta przez księży biskupów inicjatywa utworzenia katedry muzykologii została podjęta przez władze Uczelni. Gdy ówczesny ks. rektor prof. dr J. Iwanicki oraz prorektor ks. doc. dr St. Płodzień otrzymali zgodę dyrektora Departamentu Zarządu Uniwersytetów Szkolnictwa Wyższego na utworzenie katedry muzykologii kościelnej i na zaangażowanie w charakterze jej kierownika ks. prof. dra H. Feichta⁵, na Radzie Wydziału Teologicznego dnia 9 III 1956 r. poddano pod dyskusję wnioski o założeniu muzykologii na KUL-u⁶. Wprawdzie po długiej dyskusji nie został zatwierdzony wniosek ks. dziekana o założeniu sekcji śpiewu i muzyki kościelnej, ale Rada Wydziału postanowiła utworzyć katedrę muzykologii kościelnej i powołać na jej kierownika ks. prof. dra H. Feichta⁷, a na współpracowników doc. dra M. Szczepańską z Poznania, ks. dra W. Schenka oraz ks. mgra M. Preisnera, ks. mgra T. Miazgę i artystę muzyka M. Ochalskiego⁸. Senat Akademicki KUL jednomyślnie zatwierdził powyższą uchwałę Rady Wydziału dnia 22 IV 1956 r. oraz

³ Księga Protokółów Posiedzeń Senatu Akademickiego KUL, 26 VI 1954 — 16 XII 1960, s. 34—35.

⁴ Inne uniwersytety łączą muzykologię również z wydziałami historii (UW), filozofii (UP).

⁵ List Rektora KUL do ministra Szkolnictwa Wyższego Zarząd Uniwersytetów w Warszawie z dnia 7 VIII 1956 r.

⁶ Księga Protokółów Rady Wydziału Teologicznego z dnia 9 III 1956 r.

⁷ Tamże.

⁸ Protokół Posiedzeń Senatu Akademickiego z dnia 22 IV 1956 r., s. 48.

postanowił wystąpić z wnioskiem do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego o zatwierdzenie nowo erygowanej katedry⁹.

Pertraktacje w sprawie obsady personalnej katedry w imieniu wydziału prowadził niezmordowanie ks. dziekan B. Radomski. Wprawdzie odmówiła współpracy doc. M. Szczepańska, ale w wyniku usilnych starań już 27 IV tegoż roku mógł on zakomunikować Radzie Wydziału o przyjęciu propozycji objęcia katedry przez ks. prof. H. Feichta oraz przedstawić skład proponowanych przez niego sił pomocniczych. Prócz wyżej wymienionych osób byli to: ks. mgr K. Mrowiec, któremu Rada Wydziału uchwałą z dnia 28 VIII 1956 r. powierzyła funkcję adiunkta przy Zakładzie Muzykologii, oraz ks. mgr W. Lewkowicz, początkowo prowadzący zajęcia zlecone, a 19 XII 1958 r. powołany na stanowisko starszego asystenta.

W wyniku dalszych starań Rektorat KUL uzyskał zgodę Uniwersytetu Warszawskiego na pracę w Lublinie ks. prof. Feichta¹⁰. Nic już nie stało na przeszkodzie do podjęcia działalności przez katedrę. W związku z tym Uniwersytet zwrócił się z prośbą do wszystkich księży biskupów i prowincjałów zakonnych, aby kierowali swoich kandydatów na muzykologię, w wyniku czego zgłosiło się 13 kandydatów. Zakupiono również pierwsze instrumenty oraz zaangażowano siły pomocnicze¹¹.

Gdy zaproszony na Radę Wydziału ks. K. Mrowiec dnia 29 IX 1956 r. zreferował sprawę organizacji katedry oraz projektowany skład personalny, postanowiono z nowym r. akad. 1956/57 wprowadzić rok przygotowawczy oraz pierwszy rok studiów muzykologii kościelnej. Zatwierdzone pierwsze angaże oraz program wykładów i ćwiczeń muzykologii kościelnej przedstawiały się następująco:

1. ks. prof. dr H. Feicht — wykład monograficzny;
2. ks. mgr K. Mrowiec, absolwent PWSM w Krakowie (klasa organów, teorii i kompozycji), adiunkt — organy, zasady muzyki, formy muzyczne, harmonia, repetytorium z harmonii;
3. ks. mgr W. Lewkowicz, absolwent Papieskiego Instytutu Muzyki Kościelnej w Rzymie — wykłady zlecone: chór, emisja głosu, solfeż gregoriański (wykład i ćwiczenia);
4. ks. mgr T. Miazga, absolwent Konserwatorium w Warszawie (Wydział Teorii, Organów, Dyrygentury i Pedagogiczny) oraz Muzykologii Uniwersytetu Poznańskiego (Wydział Filozofii) — wykłady zlecone: harmonia, chorał gregoriański (wykład i ćwiczenia);
5. artysta muzyk M. Ochalski, absolwent Konserwatorium w War-

⁹ Tamże.

¹⁰ List Rektoratu UW do KUL, Warszawa 25 VI 1956 r.

¹¹ List Rektoratu KUL do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego Zarząd Uniwersytetów w Warszawie z dnia 7 VIII 1956 r.

szawie (Wydział Pedagogiczny i Organów) — wykłady zleczone: solfeż, organy;

6. ks. mgr W. Preisner — wykłady zleczone: zasady muzyki.

Na wniosek ks. doc. dra F. Gryglewicza Rada Wydziału postanowiła również zobowiązać studentów do słuchania wykładów ks. dra W. Schenka z liturgiki¹².

Niedługo potem zaangażowano również przy katedrze muzykologii kościelnej B. Dąbkowską, absolwentkę Szkoły Muzycznej im. St. Moniuszki w Lublinie (1931) w charakterze nauczyciela gry fortepianowej¹³.

Łącznie 7 pedagogów podjęło zajęcia z siedmioma studentami, którzy w wyniku wstępnego egzaminu przeprowadzonego przez ks. prof. H. Feichta i ks. K. Mrowca, zostali przyjęci na I rok studiów. W całości kształcie zajęć pierwszego roku znalazł się tylko jeden wykład monograficzny (historia muzykologii), nie było jeszcze seminarium naukowego. Wszystkie inne zajęcia miały na celu kształcenie w artystycznym rzemiośle muzycznym. Niemniej należy podkreślić, że od pierwszego roku studiów przy katedrze muzykologii kościelnej został zaplanowany i był w przyszłości konsekwentnie realizowany podwójny profil kształcenia: ściśle muzykologiczny, jak i praktyczno-muzyczny (kształcenie zawodowe).

Kierownictwo wszystkich spraw związanych z kształceniem zawodowym z upoważnienia ks. prof. H. Feichta objął ks. adiunkt K. Mrowiec.

Podobny stan rzeczy utrzymał się w następnym r. akad. 1957/58. Zmienia się tylko tematyka wykładu monograficznego (rozwój muzyki wielogłosowej). Obok jednak stopniowego rozszerzania przedmiotów już uprzednio wprowadzonych: (harmonia III, solfeż II) itd. Rada Wydziału 24 VI 1957 r. zatwierdziła nowe przedmioty dla II roku studiów (1957/58):

paleografia muzyczna (ks. mgr T. Miazga)

paleografia łacińska (dr M. Pollak z Wydziału Nauk Humanistycznych)

lektorat z języka łacińskiego dla studentów i sióstr zakonnych, a dla księży lektoraty z języka włoskiego, francuskiego lub niemieckiego.

II. INSTYTUT MUZYKOLOGII KOŚCIELNEJ

Pod koniec r. akad. 1957/58 (23 VI) ks. K. Mrowiec przedstawił na Radzie Wydziału projekt organizacji Instytutu Muzykologii Kościelnej z programem Papieskiego Instytutu Muzyki Kościelnej i uwzględnieniem niektórych przedmiotów teologicznych. Po dyskusji nad projektem

¹² Protokół Rady Wydziału Teologicznego z dnia 29 IX 1956 r.

¹³ Protokół Rady Wydziału Teologicznego z dnia 10 X 1956 r.

Rada Wydziału na czele z ks. prof. drem Stanisławem Łachem uchwaliła wniosek o erekcji Instytutu Muzyki Kościelnej przy Wydziale Teologicznym KUL¹⁴. W kilka dni później, 28 VI 1958 r., uchwałą zatwierdził Senat Akademicki¹⁵.

Decyzje te stanowiły ważny punkt w rozwoju muzykologii na KUL-u. Równocześnie z aktem erekcji Instytutu Rada Wydziału zatwierdziła szczegółowy program studiów. Obok wykładu monograficznego ks. prof. Feichta — w nowym programie figuruje już, również przez niego prowadzone, seminarium naukowe (tabulatury). Obowiązują także wykłady z historii liturgiki (ks. dr W. Schenk). Ponadto do studium zawodowego włączono nowe przedmioty:

1. kontrapunkt, czytanie partytur (ks. mgr K. Mrowiec);
2. formy muzyczne (ks. mgr T. Miazga);
3. instrumentoznawstwo, dyrygentura chóralna (dyrektor Filharmonii Lubelskiej — A. Cwojdzński: wykłady zlecone od 10 X 1958 r.).

Oprócz obowiązujących już przedtem ćwiczeń śpiewu i solfeżu gregoriańskiego program przewiduje nowe dyscypliny z zakresu choralistyki. Oto one:

1. historia chorału gregoriańskiego, estetyka gregoriańska, melodyka gregoriańska (ks. mgr T. Miazga);
2. rytmika, hironomia, akompaniament do chorału (starszy asystent ks. mgr W. Lewkowicz).

Nie zaplanowane w programie prawodawstwo liturgiczno-muzyczne zostało uwzględnione w r. akad. 1958/59 w serii wykładów z tego zakresu wygłoszonych przez ks. dra W. Świetlickiego.

Powyższy program studiów Instytutu Muzykologii Kościelnej z małymi zmianami obowiązywał również w latach następnych. Instytut zaś zyskiwał coraz nowych pracowników. Na wniosek ks. prof. H. Feichta Rada Wydziału wyraziła zgodę na prowadzenie przez ks. mgra J. Chwałka ćwiczeń z paleografii mensuralnej oraz organoznawstwa i instrumentoznawstwa w drugim semestrze 1960/61 r.

Po śmierci B. Dąbkowskiej (13 VI 1961 r.) ćwiczenia z gry fortepianowej od r. akad. 1961/62 obejmuje A. Ochalska. Nastąpiły też zmiany personalne w obsadzie wykładowcy dyrygentury oraz ćwiczeń z chórem. Po rezygnacji z tej funkcji dyrektora A. Cwojdzńskiego w r. akad. 1960/61 zajęcia te na krótko obejmuje asystent Filharmonii Lubelskiej — A. Natanek, po nim zaś w tym samym roku M. Ochalski i wreszcie od r. 1963 aż do chwili obecnej dyrygent — asystent Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie — mgr A. Mrygoń, który ponadto prowadzi ćwiczenia z czytania partytur.

¹⁴ Protokół Rady Wydziału Teologicznego z dnia 23 VI 1958 r.

¹⁵ Protokół Senatu Akademickiego z dnia 28 VI 1958 r.

III. OKRES STABILIZACJI

Ostatnim ważnym etapem rozwoju Instytutu Muzykologii Kościelnej były lata 1964/65. Już na początku r. akad. 1963/64 w dniu 11 X Rada Wydziału wyraziła zgodę na objęcie kierownictwa IMK przez ks. K. Mrowca¹⁶. Na tym samym posiedzeniu rada zarządziła stałe odbywanie konferencji pedagogów Instytutu¹⁷. Odtąd konferencje te odbywać się miały kilka razy do roku, zwykle z udziałem dziekana wydziału i przy obowiązkowej obecności wszystkich pedagogów, by kolegialnie rozpatrywać całokształt zagadnień związanych z pracą i rozwojem Instytutu, oraz postulować normy zarządzania, które przedkładane Radzie Wydziału w formie wniosków będą przez nią zatwierdzane¹⁸.

Już w pierwszym roku istnienia (1963/64) odbyły się cztery konferencje pedagogów pod przewodnictwem dziekana, o. prof. dra A. Krupy, na których omawiano szczegółowy program studiów oraz wypracowano regulamin IMK na zlecenie Rady Wydziału. W dwóch ostatnich konferencjach (21 IV i 9 VI 1964 r.) oprócz dziekana, o. prof. A. Krupy, brali również udział księża prodziekani: ks. doc. dr W. Poplatek oraz ks. doc. dr P. Pałka, członkowie komisji dla opracowania regulaminu IMK, delegowani przez Radę Wydziału. Ułożony przez komisję regulamin został zatwierdzony przez Radę Wydziału 19 VI 1964 r.¹⁹

Regulamin IMK określił status prawny Instytutu jako szkoły muzyki kościelnej na poziomie akademickim, której celem jest zarówno „prowadzenie badawczej i twórczej pracy naukowej w dziedzinie chorału gregoriańskiego, polifonii sakralnej, pieśni kościelnej, jak i praktyczne przygotowanie studentów w dziedzinie muzyki kościelnej [...]” (§ 3). Regulamin określa strukturę organizacyjną Instytutu, jego władze, grono nauczycielskie, prawa i obowiązki studentów, jak i samą organizację studiów, wzorując się w tym na Papieskim Instytucie Muzyki Sakralnej w Rzymie oraz na instytutach muzykologicznych uniwersytetów państwowych w kraju.

Dla dalszego rozwoju Instytutu duże znaczenie ma wyodrębnienie czterech następujących specjalności w zakresie studiów: ogólnej muzyki sakralnej, muzykologii kościelnej, kompozycji sakralnej oraz organów jako przedmiotu głównego.

Jeśli natomiast chodzi o prawo studentów do zyskiwania stopni naukowych po ukończeniu Instytutu, regulamin zasadniczo zaakceptował sytuację, jaka istniała już uprzednio. Wszyscy studenci po odbytych stu-

¹⁶ Protokół Rady Wydziału Teologicznego z dnia 11 X 1963 r.

¹⁷ Protokół z posiedzenia konferencji wykładowców IMK z dnia 17 XII 1963 r.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Protokół Rady Wydziału Teologicznego z dnia 19 VI 1964 r.

diach i złożeniu przepisanych egzaminów mogą uzyskać tylko absolutorium (§ 11, p. b), natomiast o stopień magistra teologii w zakresie muzykologii ubiegać się mogą tylko studenci-księża posiadający przygotowanie teologiczne pod warunkiem napisania pracy magisterskiej w zakresie muzyki kościelnej oraz wysłuchania przez jeden rok wykładów z teologii w zakresie wymogów stawianych magistróm. Również tylko księża-absolwenci muzykologii mogą ubiegać się o tytuł licencjata teologii, będący zarazem warunkiem przyjęcia na kurs doktorancki, o ile napiszą pracę licencjacko-magisterską oraz wysłuchają na V roku studiów wykładów z teologii, obejmujących kurs licencjacki, i złożą na końcu tegoż roku egzamin „ex universa theologia” ad licentiatum oraz egzamin klauzurowy obejmujący: teologię fundamentalną, dogmatyczną, moralną i spekulatywną.

Studenci nie posiadający przygotowania teologicznego mogą uzyskać tylko wyjątkowo stopień magistra teologii po odbyciu studiów teologicznych za zgodą wykładowców zatwierdzoną przez Radę Wydziału.

Sytuacja taka stanowiła, rzecz jasna, bardzo duże obciążenie studentów muzykologii kandydujących równocześnie do stopnia magistra, o którego zdobycie tylko nieliczni mogli się pokusić. Ostatnio przepisy te uległy zmianie dzięki inicjatywie dziekana ks. doc. dra W. Poplatka, na którego wniosek Rada Wydziału postanowiła uzupełnić regulamin IMK § 11 punktem o następującym brzmieniu: „Siostry zakonne i studenci świeccy mogą uzyskać magisterium w zakresie muzykologii, o ile odbędą studia muzykologiczne, przewidziane regulaminem, wysłuchają wykładów i złożą egzaminy z apologetyki, etyki i historii Kościoła oraz będą brać udział w seminarium muzykologii przynajmniej przez dwa lata i przedłożą pracę magisterską” Uzupełnienie to nosi datę 3 IX 1967 r.

Regulamin IMK został wprowadzony w życie w r. akad. 1964/65. W tym też roku zaszły duże zmiany personalne w gronie wykładowców. Najważniejszą z nich było przejście na emeryturę ks. prof. Feichta, który od tej chwili podjął się prowadzenia jedynie seminariów. Wykład muzykologiczny prowadził odtąd adiunkt Instytutu ks. Mrowiec.

Również w tym samym roku Rada Wydziału zleciła zajęcia absolwentom Instytutu — ks. mgrowi Z. Bernatowi i ks. mgrowi I. Pawlakowi. Pierwszy objął historię chorału gregoriańskiego, ćwiczenia z analizy i praktyki harmonii oraz ćwiczenia z harmonii najpierw w ramach zajęć zleconych, a od r. akad. 1965/66 w charakterze asystenta. Drugi prowadził zlecone zajęcia z chorału gregoriańskiego oraz solfeż. Podjęli oni również zajęcia zakładowe, prowadzenie biblioteki zakładowej, dyżury i konsultacje w zakładzie Instytutu, opiekę nad instrumentami i wyposażeniem zakładu.

W roku następnym 1965/66 ks. I. Pawlak został odwołany z KUL-u

przez władzę diecezjalną, ale Rada Wydziału powołała już dwóch nowych asystentów. Jednym jest ks. mgr J. Ścibor, absolwent IMK i PWSM w Warszawie (klasa organów), któremu zlecono następujące zajęcia: organy, kontrapunkt oraz analizę i praktykę harmonii, drugim ks. mgr M. Kwieciński, absolwent IMK, który przez dwa lata prowadzić będzie wykład z chorału gregoriańskiego i solfeż, a ponadto sprawować funkcję kierownika biblioteki zakładowej. W r. akad. 1966/67 Rada Wydziału powierzyła mgrowi Z. Janczukowi, absolwentowi PWSM w Krakowie (klasa organów), następujące zajęcia: organy, solfeż oraz ćwiczenia z harmonii i kontrapunktu. W tym samym roku ks. I. Pawlak wygłosił cykl wykładów z prawodawstwa liturgiczno-muzycznego. W bieżącym r. akad. 1967/68 miejsce ks. M. Kwiecińskiego zajął ks. mgr B. Bartkowski, absolwent Instytutu, który w charakterze asystenta objął ćwiczenia z chorału i solfeż oraz kierownictwo biblioteki Zakładu IMK. Ks. Z. Bernat został mianowany starszym asystentem. Ks. J. Chwałek po przerwie w zajęciach w Instytucie podejmie je na nowo w drugim semestrze obecnego roku akademickiego. Poprowadzi on: formy chorału gregoriańskiego, estetykę gregoriańską oraz ćwiczenia z paleografii gregoriańskiej i mensuralnej. Wreszcie 18 XI 1967 r. Rada Wydziału utworzyła w IMK etat artysty muzyka i powierzyła go mgrowi F. Kosowi, absolwentowi PWSM w Warszawie (klasa fortepianu). Prowadzi on fortepian ogólny i fortepian dla studentów specjalizujących się w grze organowej.

Omawiając stan personalny musimy jeszcze odnotować najdotkliwszą stratę, jaką IMK poniósł przez śmierć nieodżałowanego ks. prof. Hieronima Feichta (31 III 1967). Śmierć ta postawiła Instytut w trudnej sytuacji, ponieważ ks. profesor był jedynym samodzielny pracownikiem nauki. W związku z tym Rada Wydziału podjęła natychmiast ważne decyzje. Na wniosek ks. prof. dra M. Rechowicza powierzyła ona pełnienie obowiązków kierownika Instytutu Muzykologii Kościelnej ks. drowi K. Mrowcowi, a opiekę naukową ks. doc. W. Poplatkowi — dziekanowi Wydziału Teologicznego. Jednocześnie Rada Wydziału upoważniła ks. dziekana W. Poplatka do starania się o obsadę katedry po zmarłym Profesorze. W wyniku usilnych starań dziekan mógł już dnia 17 V 1967 r. powiadomić Radę Wydziału o zgodzie na objęcie stanowiska kierownika Instytutu Muzykologii Kościelnej KUL, wyrażonej przez prof. dra J. Chomińskiego z Warszawy. Dzięki tej przychylniej decyzji Rada Wydziału mogła w dniu 15 VI 1967 r. zlecić prof. J. Chomińskiemu prowadzenie w IMK wykładu muzykologicznego i seminarium w wymiarze dwu godzin tygodniowo dla każdego z tych zajęć. W tej ofiarnej postawie profesora Chomińskiego ujawnia się Jego wielka życzliwość dla Instytutu, zapoczątkowanego dzieła zmarłego ks. prof. H. Feichta, a także zrozumienie trudnej sytuacji, w jakiej Instytut się znalazł.

B. DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUTU

Dotychczasowa działalność Instytutu Muzykologii Kościelnej stawiała sobie za cel realizację wymienionych poprzednio dwu zadań: ściśle naukowego — obejmującego prowadzenie badawczej i twórczej pracy w dziedzinie muzyki kościelnej, oraz praktycznego, jakim jest przygotowanie przyszłych muzyków kościelnych (cel ten osiągnęto przez uprawianie muzycznego rzemiosła artystycznego). Warto zapoznać się bliżej z dorobkiem obu tych kierunków działalności Instytutu.

I. PRACA NAUKOWO-BADAWCZA

Przedmiotem kształcenia naukowego w ramach IMK przy Wydziale Teologicznym KUL była rzecz jasna, najogólniej mówiąc, muzyka kościelna. Studenci — kandydaci do stopni naukowych, poza programem studiów obowiązujących wszystkich studentów muzykologii, musieli zaliczyć paleografię łacińską i mensuralną oraz uczestniczyć w seminarium naukowym. W monograficznym wykładzie prowadzonym od momentu erekcji katedry muzykologii kościelnej aż do r. akad. 1964/65 przez ks. prof. H. Feichta, znalazły miejsce następujące tematy: historia muzykologii, dzieje oratorium, dzieje muzyki organowej, polifonia kościelna, muzyka instrumentalna, dzieje muzyki kościelnej w Polsce i inne.

Z kolei ks. K. Mrowiec w wykładzie monograficznym rozpoczętym od r. 1960/61 poruszał następujące zagadnienia: dzieje polskiej pieśni kościelnej w XVIII wieku, dzieje oratorium, rozwój muzyki wielogłosowej do XVI wieku, historię polskiej muzyki kościelnej w okresie baroku, pasję wielogłosową w krajach zachodnich, pasję wielogłosową w Polsce.

Na szerokim tle zagadnień związanych z całokształtem kultury muzycznej Kościoła wykształcił się w ramach Instytutu specjalistyczny kierunek zarówno kształcenia muzycznego, jak i jego kierunek naukowo-badawczy. Był on wynikiem silnego oddziaływania wyjątkowej osobowości ks. prof. H. Feichta jako muzykologa-historyka, specjalisty głównie w badaniach staropolskiej kultury muzycznej. Wskazanie przez niego polskich zabytków chorału gregoriańskiego czy też zabytków obcego pochodzenia, jako głównego przedmiotu badań naukowego seminarium, zadecydowało o specjalizacji Instytutu w ramach systematyki kierunków muzykologii, jaką jest historyczny kierunek badań nad średnio-wieczną monodią liturgiczną.

Gdy się zwróci uwagę na niemal całkowity brak tradycji badawczej w dziedzinie choralistyki wśród polskich muzykologów, a w konsekwencji na nieznaną polskim źródła dotyczących chorału, trzeba powiedzieć, że ten specyficzny kierunek badań Instytutu jest niemal pionierski

w Polsce²⁰. Sytuacja ta zdecydowała o zasadniczej tematyce większości prac wykonanych w Instytucie. Stanowią one monografię zabytków chorałowych w Polsce. Prace te oparte są na klasycznych (adlerowskich) zasadach metodologii historyczno-muzykologicznej, która zmierza do ustalenia czasu i miejsca powstania zabytków, oraz zakłada stały schemat ekspozycji materiału poprzez analizę paleograficzną, liturgiczną (tekstową) i muzyczną. Ta wszechstronna analiza źródeł dostarczyła cennych informacji dotyczących nie tylko rodzimej twórczości chorałowej, ale także dziejów chorału w ogóle²¹. Nasze pionierskie na terenie Polski prace mogą wykazywać szereg niedociągnięć. Szczególnie początkowo brak w nich przede wszystkim szerszego materiału porównawczego tak w odniesieniu do strony tekstowej zabytku, jak i analizy ściśle muzykologicznej oraz zbyt wiele zawierają one materiału wyłącznie opisowego. Tematyka opracowań jest jeszcze daleka od poziomu zaawansowanych wielokierunkowych badań chorałowych, prowadzonych na Zachodzie, niemniej dostarczają one niezbędnego materiału, który służy do bardziej syntetycznego ujęcia muzyki liturgicznej polskiego średniowiecza²². Stanowiąc źródło informacji z zakresu polskich zabytków, prace te przygotowują grunt pod specjalistyczne badania monograficzne. Zostały one zresztą już podjęte w szeregu tematów zaakceptowanych przez ks. prof. H. Feichta, a zatwierdzonych uchwałą Rady Wydziału Teologicznego jako dysertacje doktorskie. Tematy te m. in. obejmują badania nad najstarszymi średniowiecznymi gradułami cysterskimi z Biblioteki Seminarium Duchownego w Pelplinie (ks. mgr E. Hinz), nad heironomicznymi i diastematycznymi zabytkami nutowymi w archiwach Gniezna i Poznania (ks. Z. Bernat, ks. I. Pawlak), nad rękopiśmiennymi gradułami franciszkańskimi w Polsce (ks. F. Bąk), chorałem dominikańskim (ks. M. Kwieciński), chorałem cystersów (ks. J. Ścibor), nad śpiewami procesyjnymi (ks. B. Bartkowski). Z zakresu polskiej muzyki religijnej przygotowywana jest praca o pasjach wielogłosowych (ks. K. Mrowiec, praca habilitacyjna).

²⁰ Pierwsze prace z zakresu choralistyki wykonano na UW. Lata pięćdziesiąte dały kilka prac magisterskich z tego zakresu na UW. Później problematykę chorałową podejmuje Instytut Sztuki PAN.

²¹ Krótkie zestawienie wyników tych badań podał ks. K. Mrowiec w art. cyt. w notce 2.

²² Syntezę tę w oparciu o monograficzne opracowanie polskich źródeł chorałowych dał już częściowo ks. Feicht w dwóch ostatnich swoich pracach: *Muzyka liturgiczna w polskim średniowieczu*, [W:] *Musica Medii Aevi*, T. I, Instytut Sztuki PAN, Kraków 1965, s. 9—52; *Dzieje polskiej muzyki religijnej w zarysie*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, XII (1965), z. 4, s. 5—50.

II. KSZTAŁCENIE MUZYCZNE

Od początku istnienia katedry muzykologii na KUL-u w programie studiów obok naukowo-badawczego profilu kształcenia uwzględniono w pełnej mierze aspekt praktyczny — muzyczne kształcenie zawodowe, którego celem jest przygotowanie studentów w dziedzinie muzyki, zwłaszcza w seminariach duchownych, instytutach zakonnych i kościołach.

Program kształcenia rozłożony na cztery lata studiów uwzględnia te przedmioty i ćwiczenia, które mają na celu możliwie pełną formację artysty — muzyka kościelnego. Ten typ kształcenia można by ogólnie nazwać muzycznym kształceniem instruktorskim czy pedagogicznym, analogicznie do prowadzonego na wydziałach pedagogicznych szkół muzycznych. Chodzi w nim nie o jednokierunkową specjalizację, ale o możliwie wszechstronne rozwinięcie wszystkich cech i umiejętności, jakie winien posiadać pedagog — nauczyciel muzyki.

Tak pojęty model kształcenia muzycznego obejmuje zarówno podstawowe działy teorii muzyki — harmonię, kontrapunkt, formy muzyczne, historię muzyki, estetykę itd., jak przedmioty i zajęcia, których celem jest wyrobienie wewnętrznych dyspozycji muzycznych czy zdobycie konkretnych umiejętności muzycznego rzemiosła artystycznego. Odpowiadają temu zajęcia: gra na instrumentach (organy i fortepian), harmonia praktyczna, solfeż, chór, dyrygentura itd.

IMK kładzie szczególny nacisk na muzykę kościelną, a zwłaszcza gregoriańską zarówno poprzez nauczanie przedmiotów teoretycznych takich, jak: historia chorału, estetyka gregoriańska, formy muzyki religijnej, jak i praktycznych: rytmika, melodyka, śpiew i solfeż gregoriański, hironomia, akompaniament modalny, paleografia gregoriańska itd.

Przedmioty te wyrabiają w studencie to, co można by określić mianem poczucia muzycznego czy jakiejś muzycznej intuicji, pozwalającej odczytać uformowane wielowiekową tradycją wymogi muzycznej estetyki Kościoła.

Harmonia i kontrapunkt, jako należące do najważniejszych przedmiotów teorii muzyki a także do artystycznego warsztatu pisarskiego, były od początku z wielką troską prowadzone przez ks. Mrowca. Z całą pewnością można powiedzieć, że prowadzenie tych przedmiotów służyło wyrobieniu poczucia artystycznego nie tylko w ramach szkolnych wypracowań, ale również w wolnych kompozycjach (wariacje i fugi) obowiązkowo przedstawianych przez każdego studenta do zaliczenia tych przedmiotów. Równolegle do harmonii teoretycznej obowiązują ćwiczenia z analizy i praktyki harmonii.

Ćwiczenia gry fortepianowej obowiązują wszystkich studentów, mają one na celu przygotowanie techniczne niezbędne do kontynuowania gry organowej.

Od początku istnienia katedry muzykologii wiele troski poświęcano grze na organach, podstawowym przecież instrumencie muzycznym Kościoła. Bezpośredni z nim kontakt, opanowywanie techniki gry, poznanie jego bogatych możliwości muzycznego wyrazu i wreszcie tak bezpośrednio — bo dokonujące się w drodze żmudnego przyswajania — obcowanie z wybitnymi dziełami sztuki, jest koniecznym elementem autentycznego kształtowania artystycznego. Wyrazem doceniania studiów organowych jest wyodrębnienie z ogólnego programu, obowiązującego wszystkich studentów, specjalizacji w zakresie gry organowej, prowadzonej w klasie ks. K. Mrowca. Na specjalizacji tej realizowany jest już program zgodnie z normami Państwowych Wyższych Szkół Muzycznych.

Wokalistykę w programie reprezentują obok solfeżu zwykłego i gregoriańskiego również emisja głosu oraz praca zespołowa wszystkich studentów w ramach chóru muzykologii. Chór ten zasługuje na szczególną wzmiankę. Jego dzieje odzwierciedlają w pewnej mierze dzieje rozwoju Instytutu. Początkowo złożony był z 7 osób, potem z 12. W pierwszych dwu latach istnienia muzykologii zajęcia chóru i dyrygenturę chóralną prowadził ks. W. Lewkowicz. W tym czasie chór muzykologii zasilał chór ogólnoakademicki (dyrygent — M. Ochalski). Ale już w trzecim i czwartym roku swego istnienia, licząc ponad 20 osób, odnosi pierwsze sukcesy pod batutą ówczesnego dyrektora Filharmonii Lubelskiej mgra A. Cwojdzńskiego²³. Od pięciu lat chór muzykologii pod batutą mgra A. Mrygonia specjalizuje się w wykonywaniu dzieł dawnej muzyki religijnej, zwłaszcza polskiej. O ostatnich osiągnięciach na tym polu świadczą coraz liczniejsze koncerty, a szczególnie dwa nagrania w Polskim Radio, jak i oferta dalszych nagrań radiowych i płytowych.

*

Ks. Karol Mrowiec „widząc w rzetelnej pracy grona profesorskiego i młodzieży akademickiej rękojmię dalszego rozwoju Instytutu” zamknął sprawozdanie z dziesięciolecia IMK akordem optymizmu²⁴. Można wskazać tu cały szereg faktów, które składają się na ten uzasadniony optymizm.

Przede wszystkim stale wzrasta liczba studentów oddanych bez reszty obranym studiom. Liczba ta jest bardzo wysoka w porównaniu z ilością studentów na innych sekcjach kursu wyższego na Wydziale Teologicznym. Świadczy to o rosnącym znaczeniu studiów muzykologicznych na

²³ Wykonanie *Requiem* Mozarta z udziałem instrumentalistów Filharmonii Lubelskiej w koncercie na KUL-u w dniu 17 V 1960.

²⁴ Ks. K. Mrowiec, *Z działalności Instytutu Muzykologii Kościelnej KUL (1956—1966)*, „Zeszyty Naukowe KUL”, X (1967), nr 2, s. 85.

KUL-u, jak i o dużej potrzebie wykwalifikowanych muzyków kościelnych, zrodzonej przez współczesną odnowę liturgii.

Wraz z rozwojem Instytutu wzrosła jego kadra naukowa. I tak z kilku osób wzrosła ona obecnie o 7 etatowych pracowników naukowo-dydaktycznych, 7 prowadzących zajęcia zleczone oraz o kilku pracowników z innych wydziałów zatrudnionych w IMK.

Dzięki dużej życzliwości księży rektorów Uczelni: ks. prof. dra Mariana Rechowicza i ks. prof. dra Wincentego Granata, prorektora ks. doc. dra Józefa Rybczyka oraz kolejnych dziekanów Wydziału Teologicznego: ks. prof. dra Stanisława Łacha, o. prof. dra A. Krupy i ks. doc. dra W. Poplatka, a także dyrektora administracyjnego KUL ks. dra F. Woronowskiego, nowe sale Zakładu Muzykologii wyposażono w niezbędne pomoce naukowe, a zwłaszcza w instrumenty. Zapewne było to wielką ofiarą Uczelni, gdy w trudnych warunkach finansowych budowano koncertowe organy w auli (rok 1958), w kościele akademickim (1960), oraz dwa organy ćwiczebne w zakładzie (1964). Wielkie te inwestycje mają ogromne znaczenie dla coraz lepszych wyników muzycznych studiów.

Do podniesienia prestiżu Instytutu na forum ogólnopolskim w nie-małym stopniu przyczynił się fakt dwukrotnego nagrania Chóru Muzykologii KUL przez Polskie Radio. W programie nagrań znalazły się nawet prawykonania dawnych polskich dzieł muzyki religijnej.

W ostatnim okresie IMK włączył się oficjalnie w sprawy organizacji ruchu liturgiczno-muzycznego Kościoła w Polsce. Wobec palących problemów w dziedzinie muzyki kościelnej, które zrodziła współczesna odnowa liturgii, mocno akcentuje się dziś konieczność zespołowego działania, zwłaszcza w Instytutach Muzyki Kościelnej. W ostatnich dwu latach grono pracowników IMK w dużym stopniu włączyło się w pracę Sekcji Wykładowców Muzyki Kościelnej Komisji Episkopatu Polski do Spraw Studiów i Seminariów (Lublin 1966, Gniezno 1967). Sekcja ta skupia profesorów śpiewu i muzyki kościelnej z całej Polski, wśród których duży procent stanowią absolwenci naszego Instytutu. Jej przewodniczącym obecnie jest ks. dr Karol Mrowiec.

Pracownicy IMK współdziałają również z zespołem liturgistów KUL-u. Dotychczas wypracowano polskie liturgiczne śpiewy kapłańskie (zatwierdzone z pewnymi poprawkami przez Podkomisję do Spraw Muzyki przy Episkopacie Polskim) oraz liczne polskie liturgiczne śpiewy ludowe.

Jednak za najbardziej optymistyczny można uznać fakt, że Instytut w tak krótkim okresie swego istnienia rozwinął się w poważną placówkę badawczą, zyskującą sobie coraz większe uznanie w innych ośrodkach

muzykologicznych²⁵. Wprawdzie IMK istnieje za krótko, by mógł już wypracować własne metody badawcze i zbyt trudno przychodzi mu nawet przyjęcie metod wykształcanych obecnie na Zachodzie w choralistyce. Można jednak powiedzieć, że właśnie Instytut Muzykologii Kościelnej przy Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego jest pierwszą placówką muzykologiczną w Polsce, która z inicjatywy ks. prof. dra H. Feichta i przy olbrzymim wkładzie pracy ks. dra K. Mrowca poruszyła na szeroką skalę problematykę muzyczno-liturgiczną w dziejach polskiej kultury muzycznej, a jej dorobek stanowi już trwały wkład w tę kulturę zarówno całego kraju, jak i Kościoła.

---

²⁵ K. Biegański w dz. cyt., s. 34 przyp. 4 „zakład muzyki religijnej KUL” uznał za bardzo ważny ośrodek badawczy.

*Niektóre dane statystyczne IMK przy Wydziale Teologicznym
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
(1956/57 — 1 XI 1967/68)*

Tabela 1

Rok akademicki	Liczba studentów I rok	Absolutoria	Liczba dyplomów		
			magisteria	magisteria licencjaty	doktoraty
1956/57	7	—	—	—	—
1957/58	5	—	—	—	—
1958/59	9	—	—	—	1
1959/60	5	7	—	1	—
1960/61	6	5	—	3	1
1961/62	6	8	—	3	—
1962/63	8	5	—	3	—
1963/64	8	7	—	2	1
1964/65	7	5	—	4	—
1965/66	10	6	—	1	—
1966/67	9	5	1	2	—
1967/68	11	—	1	—	—
Ogółem					
w latach 1956/57 — 1 XI 1967/68	91	48	2	19	3

Tabela 2

Rok akademicki	Liczba studentów ogółem	Liczba pracowników nauki	
		etatowych	prowadzących zajęcia zleczone ¹
1956/57	7	2	5
1957/58	12	2	4
1958/59	21	3	4
1959/60	23	3	4
1960/61	23	3	4
1961/62	28	3	4
1962/63	25	3	4
1963/64	29	3	5
1964/65	32	3	7
1965/66	32	6	7
1966/67	43	6	8
1967/68	44	7	7

¹ Liczba osób prowadzących zajęcia zleczone w danym roku akademickim podana jest niezależnie od okresu zatrudnienia.

*

*Wykaz prac wykonanych w Instytucie Muzykologii Kościelnej
przy Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*

I. *Prace doktorskie*

1. Ks. K. Mrowiec, Polska ludowa pieśń kościelna w opracowaniu artystycznym XIX wieku, Lublin 1959. Drukowana w 1964.
2. Ks. J. Pikulik, Oficja rymowane, hymny i sekwencje o św. Wojciechu w rękopisach polskich, Lublin 1961.
2. Ks. J. Chwałek, Zabytki cheironomiczne z Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego, Lublin 1964.

II. *Prace licencjackie*

1. Ks. B. Bartkowski, Graduał Czerwiński, jego proveniencja, stan zachowania, cechy paleograficzne, części składowe oraz zawartość, Lublin 1966.
2. F. F. Bąk, Graduał SS. Klarysek przy kościele św. Andrzeja w Krakowie ca 1260, Lublin 1962.
3. Ks. Z. Bernat, Cheironomiczny zapis śpiewów liturgicznych w rękopisie Ordinarius Pontificalis Antiquus Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu (Sygn. 145), Lublin 1964.

4. Ks. H. Cempura, Graduał franciszkański w Starym Sączu w końcu XIII wieku, Lublin 1967.
5. Ks. J. Chwałek, Rękopiśmienne fragmenty cheironomiczne, nr 362, XI—XII w. z Muzeum Diecezjalnego w Sandomierzu, Lublin 1960.
6. Ks. E. Hinz, Cechy paleograficzne graduału Rkp. 118/449/119/450 z Biblioteki Seminarium Duchownego w Pelplinie, Lublin 1961.
7. Ks. L. Kałużyński, Muzykalia w Agendzie Warmińskiej Biskupa M. Kromera z 1578 r., Lublin 1961.
8. Ks. W. Kowalak, Graduał Erazma Ciołka z 1509 r., Lublin 1965.
9. Ks. M. Kwieciński, Fragmenty Graduału Płockiego Bolesława II Mazowieckiego (1251—1313), Lublin 1964.
10. Ks. H. Ostrzołek, Śpiewy gregoriańskie w Pontyfikale Biskupów Krakowskich z XI i XII wieku, Lublin 1962.
11. Ks. K. Pasioneck, Antyfonarz de sanctis Klarysek Starosądeckich, Lublin 1963.
12. Ks. I. Pawlak, Analiza paleograficzno-muzyczna Graduału Klarysek Gnieźnieńskich z 1418 roku, Lublin 1964.
13. Ks. J. Pikulik, Graduał Rorantystów Wawelskich Rkp. 46 w świetle analizy paleograficzno-muzykologicznej, Lublin 1960.
14. Ks. H. Piwoński, Graduał z roku 1596 Biblioteki Seminarium Duchownego w Kielcach, Lublin 1963.
15. Ks. G. Przeczewski, Graduał cysterski L 21 Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, Lublin 1967.
16. Ks. Z. Rogala, Graduale defectum Biblioteki Seminarium Duchownego w Kielcach, Lublin 1965.
17. Ks. W. Szmidt, Graduale OO. Karmelitów Na Piasku w Krakowie z roku 1644, Lublin 1963.
18. Ks. J. Ścibor, Autentyczność cysterskich traktatów muzycznych XII wieku, Lublin 1964.
19. Ks. St. Wachowiak, Graduał klasztoru św. Agnieszki w Krakowie z 2 poł. XV wieku, Lublin 1962.

III. *Prace magisterskie*

1. Ks. K. Szydełko, Graduał bernardynów krakowskich z 1524 r., Lublin 1967.
2. Ks. A. Wiecheć, Śpiewy liturgiczne w czasie procesji niedzielnej przed sumą wykonywane w kościołach parafialnych w Polsce po Soborze Trydenckim, Lublin 1967.